

EXPUNERE DE MOTIVE

LEGEA PRIVIND PARTENERIATUL CIVIL

Descrierea situației actuale

Uniunile consensuale sau cuplurile care coabitează în afara căsătoriei prezintă, numeric, un trend ascendent în ultimii ani, atât la nivel internațional, cât și național. Conviețuirea în afara căsătoriei este o stare de fapt ce nu poate fi ignorată, fiind necesar să devină și o stare de drept. Toți cetățenii au dreptul la protecție din partea statului cu privire la viața privată, în virtutea principiului nediscriminării și al egalității, independent de starea civilă. Deși uniunea consensuală a existat dintotdeauna, a câștigat foarte mult teren în ultimul timp, fapt ce a generat apariția unor întrebări legitime, la care statele sunt chemate să răspundă: *Cum se materializează obligațiile de asistență și ajutor reciproc ce survin în cadrul oricărui cuplu ? Cum se asigură statul că drepturile ce izvorăsc dintr-o uniune devin opozabile și terților ? Cum sunt gestionate bunurile partenerilor și ce se întâmplă în cazul îmbolnăvirii, pierderii consimțământului, decesului unuia dintre parteneri? În ce măsură datoriile contractate de unul dintre concubini devin o obligație în solidar?*ș.a.m.d

Societatea evoluează constant, iar legiuitorul are datoria să țină pasul asigurând un cadru care să poată răspunde chestiunilor exemplificate mai sus. În acest sens, situația cu privire la noile forme de relații familiale și de cuplu este cea descrisă mai jos.

a. La nivel european

Cele mai recente date statistice la nivelul UE-28 demonstrează că au avut loc schimbări importante în ceea ce privește rata nupțialității și a divorțialității: numărul de căsătorii la 1000 de persoane s-a diminuat, în timp ce numărul de divorțuri a înregistrat creșteri. În plus, se observă un trend ascendent și în cazul nașterilor în afara căsătoriilor. Astfel, în 2014, rata acestor nașteri a fost de 42%, continuând să înregistreze creșteri până ce în 2015 numărul lor l-a depășit pe cel al nașterilor în cadrul căsătoriei. De menționat că în anul 2000 același indicator se afla la nivelul

de doar 27.3%, iar cele 15 procente adăugate până în 2014 evidențiază faptul că asistăm la noi forme de viață familială¹.

În cadrul Uniunii Europene, în virtutea principiului subsidiarității, reglementarea formelor de conviețuire nu ține de competența exclusivă a UE – fiecare stat membru este responsabil de asigurarea cadrului legal necesar protejării vieții private și familiale a cetățenilor săi. La nivelul UE, 22 de țări, prin reglementările aduse, oferă cetățenilor posibilitatea să-și oficializeze relația de cuplu fără a fi obligați la căsătorie, aceștia având ca alternativă parteneriatul civil. Singurele state membre care nu asigură nici un fel de protecție juridică cuplurilor ce trăiesc în uniuni consensuale sunt **România**, Bulgaria, Letonia, Lituania, Polonia și Slovacia².

Atât Curtea Europeană pentru Drepturile Omului (CEDO), cât și Curtea de Justiție a Uniunii Europene au dat decizii cu privire la obligația ca statele membre să asigure cadrul legal necesar protejării drepturilor și intereselor cuplurilor ce trăiesc în uniuni consensuale. De exemplu, în cauza *Vallianatos și alții* (cererile nr.29381/09 & 32684/09)³, Curtea subliniază faptul că statele dispun de numeroase instrumente pentru a proteja familia, căsătoria nefiind singura modalitate prin care se poate atinge acest obiectiv. De asemenea, trebuie să se țină cont, în virtutea articolului 8⁴ din *Convenția Europeană a Drepturilor Omului*, de evoluția societății și de faptul că există mai multe moduri în care se poate duce o viață de cuplu și de familie. Îi revine statului datoria să asigure mijloacele necesare protejării tuturor formelor de organizare a vieții

¹ Sursa: Eurostat

http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Marriage_and_divorce_statistics/fr

²Sursa : https://europa.eu/youreurope/citizens/family/couple/registered-partners/index_fr.htm

³Case of Vallianatos and others v. Greece

<https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22fulltext%22:%5B%22Vallianatos%22%2C%22documentcollectionid%22:%5B%22GRANDCHAMBER%22%2C%22CHAMBER%22%2C%22itemid%22:%5B%22001-128294%22%5D%7D>

⁴1. Orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului său și a corespondenței sale.

2. Nu este admis amestecul unei autorități publice în exercitarea acestui drept decât în măsura în care acest amestec este prevăzut de lege și dacă constituie o măsură care, într-o societate democratică, este necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale, protejarea sănătății sau a moralei, ori protejarea drepturilor și libertăților altora.

private, acordând posibilitatea înscrierii lor într-un cadru juridic mai suplu decât cel furnizat de căsătorie.

În plus, în cauza *Schalk & Kopf contra Austriei* (cererea nr. 30141/04), Curtea a reiterat ideea conform căreia „noțiunea de familie nu se limitează la relațiile bazate pe căsătorii și poate include și alte legături de familie *de facto* în care părțile locuiesc împreună în afara căsătoriei”⁵.

b. La nivel național

În legislația română, parteneriatul civil nu este încă reglementat. Noul Cod Civil, prin Art. 277, interzice atât încheierea, cât și recunoașterea unor forme de uniune diferite de căsătorie, după cum urmează:

- (1) *Este interzisă căsătoria dintre persoane de același sex.*
- (2) *Căsătoriile dintre persoane de același sex încheiate sau contractate în străinătate, fie de cetățeni români, fie de cetățeni străini, nu sunt recunoscute în România.*
- (3) *Parteneriatele civile dintre persoane de sex opus sau de același sex încheiate sau contractate în străinătate, fie de cetățeni români, fie de cetățeni străini, nu sunt recunoscute în România.*

Așadar, în România legiuitorul condiționează recunoașterea unor drepturi subiective civile ce izvorăsc dintr-o relație de cuplu de instituția căsătoriei. Cu toate acestea, conform recensământului din 2011⁶, 745 534 de cetățeni români trăiesc în uniune consensuală, ceea ce reprezintă 16.6% din totalul persoanelor necăsătorite, cu vârste de 15 ani și peste. Și în țara noastră, în ultimii ani se constată aceleași modificări la nivelul societății: rata nupțialității a scăzut, de la 5,6 căsătorii la mia de locuitori înregistrate în 2015 față de 6,6 căsătorii la mia de locuitori în 2008⁷. De asemenea, vârsta medie la prima căsătorie urmează tendința ascendentă din ultimul deceniu, cu o creștere valorică de 2,2 puncte pentru bărbați, respectiv 2,3 puncte

⁵Case of Schalk and Kopf v. Austria,

[https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22fulltext%22:\[%22schalk%20kopf%22\],\[%22documentcollectionid%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\],\[%22itemid%22:\[%22001-99605%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22fulltext%22:[%22schalk%20kopf%22],[%22documentcollectionid%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22],[%22itemid%22:[%22001-99605%22]})

⁶Recensământul populației și locuințelor, Volumul I, *Populația pe sexe și stare civilă, după grupe de vârstă-categorii de localități*, 2011: <http://colectaredate.insse.ro/phc/aggregatedData.htm>

⁷ Institutul Național de Statistică, *Femeile și bărbații, Parteneriat de muncă și viață*, ediția 2016 ;

pentru femei în 2016 față de 2006. Altfel spus, dacă acum peste zece ani persoanele de sex masculin se căsătoreau, în medie, la vârsta de 28.6 ani, iar cele de sex feminin la 25.3 ani, în 2016 valorile sunt de 30,8, respectiv 27,6 ani.⁸ Aceste modificări sunt ușor explicabile prin prisma schimbărilor sociale, a condițiilor de trai, prin creșterea standardelor referitoare la nivelul calificărilor și a educației necesare obținerii unui loc de muncă⁹. Mai mult, valorile și aspirațiile generației actuale diferă de cele ale părinților, respectiv bunicilor lor, ceea ce presupune diferențe implicite la nivelul stilului de viață și al relațiilor interpersonale.

Scăderea ratei nupțialității și creșterea vârstei medii la prima căsătorie sunt rezultatul schimbării mentalității în rândul noii generații, manifestată inclusiv prin cultivarea unei neîncrederi în instituția căsătoriei și interiorizarea sentimentului de responsabilitate care o însoțește. Persoanele nu manifestă aceeași reticență în privința vieții de cuplu, fapt pentru care uniunile consensuale au început să înlocuiască căsătoriile, iar începutul unei vieți în comun nu mai este marcat de căsătorie, ci de coabitare.¹⁰

Și în România ultimilor ani procentul copiilor născuți în afara căsătoriei prezintă un trend ascendent. Dacă în 2007 rata nașterilor în afara mariajului era de 26.7%, în anul 2016 se observă o creștere de 4.6 puncte, până la 31.3%¹¹. Rezultă că pentru o parte importantă a cetățenilor români căsătoria nu reprezintă un element definitoriu în alegerea de a-și întemeia o familie. Alte valori stau la baza acestei decizii: dragostea, respectul, obținerea resurselor financiare necesare pentru creșterea copiilor¹² și pentru bunăstarea familiei, ajutorul între parteneri ș.a.m.d. De asemenea, nașterea unui copil nu mai atrage după sine încheierea unei căsătorii; și după apariția unui copil, cuplurile optează pentru menținerea uniunii consensuale întrucât relația lor familială nu este condiționată de căsătorie.

⁸ Institutul Național de Statistică:

<http://colectaredate.insse.ro/metadata/viewStatisticalResearch.htm?locale=ro&researchId=4300>

⁹ Institutul Național de Statistică, Femeile și bărbații, *Parteneriat de muncă și viață*, ediția 2016

¹⁰ Prioux, France; *Marriage, vie en couple et rupture d'union. Sous l'angle de la démographie*, Informations sociales, 2005, p.40.

¹¹ Sursa Eurostat:

<http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&pcode=tps00018&language=fr>

¹² Institutul Național de Statistică, *Tendințe Sociale 2017*:

http://www.insse.ro/cms/files/Publicatii_2017/05.Tendinte_sociale/Tendinte_sociale.pdf

Prin urmare, o familie nu ia naștere doar prin căsătorie, fapt subliniat și de Curtea Constituțională în *Decizia nr. 580 din 20 iunie 2016 asupra inițiativei legislative a cetățenilor intitulată „Lege de revizuire a Constituției României”*, la alin. 40:

„Noțiunea de viață de familie este complexă, cuprinzând inclusiv raporturile de familie de fapt, distinct de relațiile de familie rezultând din căsătorie.”

Conform unui sondaj¹³ din 2012, realizat de World Values Survey pe un eșantion de 1503 persoane, pentru 93.1 dintre intervievați, familia ocupă un loc important în viața lor, 7% dintre ei trăind în uniuni consensuale. Pentru generația X, „milenarii”, căsătoria și decizia de a deveni părinți nu mai sunt interdependente, ci evaluate în mod diferit. Un sondaj Pew Research din 2010 a constatat că 52% dintre intervievați (reprezentanți ai generației X), consideră că cel mai important lucru în viață este să fii un bun părinte, în timp ce doar pentru 30% dintre cei care au participat la cercetare căsătoria reprezintă cea mai importantă realizare.¹⁴ Prin urmare, nașterea și mariajul au valori diferite, nu sunt condiționate una de alta. Generația X nu consideră că soluția exclusivă pentru ca un copil să crească fericit este să locuiască cu ambii părinți, iar dezvoltarea acestui trend de multiplicare a cuplurilor necăsătorite care coabitează nu este percepută ca fiind dăunătoare societății¹⁵.

Aceste tendințe sunt direct proporționale cu evoluția societății, care acceptă o mai mare diversitate a relațiilor de cuplu, iar cadrul juridic trebuie să țină pasul cu situațiile recurente. Puterea legiuitorului de a stabili regulile de conduită necesare organizării sociale trebuie să fie guvernată de principii precum echitatea, respectarea drepturilor fundamentale ale omului, progresul social¹⁶. În virtutea principiului nediscriminării, statul român are obligația de a asigura protecție legală tuturor formelor de conviețuire familială, care se identifică la nivelul societății, fapt ce se înscrie în logica evoluției mentalităților și a normelor sociale. De altfel, România, ca stat membru al Uniunii Europene și parte a tratatelor și structurilor internaționale precum Organizația Națiunilor Unite, Consiliul Europei etc. împărtășește un set de valori construite în

¹³WVS Wave 6, *Romania 2012*, Metromedia Transilvania, rezultate disponibile aici:

<http://www.worldvaluessurvey.org/WVSDocumentationWV6.jsp>

¹⁴Pew Research Center, *For Millennials, Parenthood trumps marriage*, Social & Demographic Trends, March 2011, p.1

¹⁵*idem*, p.1

¹⁶ Popa, Nicolae; *Teoria general a dreptului*, Ediția a V-a, Editura C.H.Beck, București, 2014. p. 39

jurul principiului egalității și al nediscriminării, pe care s-a angajat să-l promoveze în toate domeniile vieții sociale. Totodată, aceste aspecte sunt cuprinse inclusiv în Constituția României, care menționează clar la art. 16, alin (1):

”Cetățenii sunt egali în fața legii și a autorităților publice, fără privilegii și fără discriminări”.

În concluzie, ținând cont de evoluțiile sociale cu privire la relațiile de cuplu și de familie, se impune o actualizare și o aliniere a legislației ce le privește, iar parteneriatul civil reprezintă un prim pas în acest sens. Această nouă reglementare are ca finalitate oferirea unei protecții juridice acelor cupluri care nu doresc să-și schimbe statutul civil, dar care sunt dispuse să-și oficializeze relația printr-o alternativă la căsătorie. Importanța acestui lucru rezidă în posibilitatea beneficierii de drepturi și îndeplinirea de obligații corelative, asemănătoare celor căsătoriți. Partenerii dintr-o uniune consensuală trebuie să aibă același drept ca o persoană căsătorită la protecția bunurilor, la accesul la servicii medicale și reprezentare în caz de pierdere a capacității de a decide pentru sănătatea proprie, la abitație, la succesiune în caz de deces ș.a.m.d.

Având în vedere considerentele expuse mai sus, propunem spre adoptare următoarea **Lege Privind Parteneriatul Civil.**

Inițiator,

Oana-Mioara Bizgan-Gayral

